

Makale Bilgisi/Article Info

Geliş/Received: 14.11.2022 Kabul/Accepted: 05.01.2023

Araştırma Makalesi/Research Article, s./pp. 195-213.

CUMHURİYET DÖNEMİ FİZYONOMİ ESERLERİ ÜZERİNE BİR BİBLİYOGRAFYA DENEMESİ

Şenol AYDIN¹

Öz

Fizyonomi, dar anlamıyla yüz şekline bakarak kişinin karakterini belirlemeyi sağlayan bilim dalıdır. Yüzdeki çizgiler, çenenin şekli, burnun inceliği-kalınlığı, gözlerin birçok özelliği, alındaki hatlar, kulakların küçüklüğü-büüklüğü fizyonomi ile ilgilenenler için önemlidir. Antik zamanlardan beri insanların ilgisini çeken bu bilim dalının günümüze de yansımaları vardır. Fizyonomi, popüler kültürde kendisine önemli bir yer edinmiştir. Bugün hâlâ bazı ülkelerde doktorlar hastalıkları teşhis ederken, şirketler personel alırken, insanlar sosyalleşirken, öğretmenler farklı karaktere sahip öğrencilere eğitim verirken, hatta tarihçiler tarihte adından söz ettirmiş önemli şahsiyetlerin kişilik özelliklerini ortaya çıkarmaya çalışırken bu bilim dalından faydalanmaktadır.

Bu makalede Cumhuriyet Dönemi'nde fizyonomi alanında çalışma yapan araştırmacıların eserleri tespit edilerek bunlar bir araya getirilmiştir. Araştırma sırasında ulusal toplu katalog, açık erişim dâhilinde olan kütüphane kayıtları, basılmış kaynaklar, e-kaynaklar, yayınevlerinin ve kitap satışı yapan sitelerin genel ağ sayfaları incelenmiş; fizyonomi ile ilgili kitap, çeviri kitap, araştırma makalesi, bildiri ve tezler belirlenmiştir. Bu bağlamda 58 araştırma makalesi, 39 kitap, 25 tez, 14 çeviri kitap, 13 bildiri ve 1 proje tespit edilmiştir. Antik zamanlardan beri ilgi gören fizyonominin günümüzde de etkisinin sürdüğü görülmektedir. Tıp, eczacılık, eğitim, tarih, psikoloji gibi alanlarda fizyonomiden yararlanmaya devam edildiği tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Fizyonomi, Kıyafet İlmî, Firaset İlmî, Bibliyografya, Kıyafetname.*

A Bibliography Trial on the Physiognomy Works of the Republican Period

Abstract

Physiognomy is the science that allows determining the character of a person by looking at the face shape in its narrow sense. The lines on the face, the shape of the chin, the thinness-thickness of the nose, the various features of the eyes, the lines on the forehead, the small-size of the ears are important for those who are interested in physiognomy. This branch of science, which has attracted the attention of people since ancient times, has reflections on our day. Physiognomy has also taken an important place in popular culture. Today, while doctors diagnose diseases in some countries, companies recruit staff, people socialize, teachers teach students with different characteristics, and even historians try to reveal the personality traits of important figures who have made a name for themselves in history, they benefit from this branch of science.

In this article, it has been tried to bring together the works of researchers working in the field of physiognomy in the republic period. While conducting the research, the national collective catalogue, library records, printed resources, e-resources, general web pages of publishing houses and book selling sites were examined; books, translated books, research articles, papers and theses related to physiognomy were determined.

Keywords: *Physiognomy, The Science of Kıyafet, The Science of Firaset, Bibliography.*

¹ Türkçe Öğretmeni, MEB, e-posta: senolaydin40@hotmail.com, ORCID ID: 0000-0002-5041-8945.

Structured Abstract

Man has been interested in the unknown and the hidden in all ages of history. With the desire to learn and explore, he explored the earth, descended into the depths of the earth, ascended to the sky, and organized expeditions towards the dark infinity of space. While trying to discover the outside world, man did not neglect his own body and tried to reveal the secrets that his body was hiding. He wanted to protect human health with sciences such as medicine and pharmacy, and tried to learn the basis of human behavior with sciences such as psychology and phrenology. Throughout history, there have been many studies that establish a relationship between human character and physical appearance. The branch of science that brings these studies together is physiognomy.

The term physiognomy (Anetshofer, Hüner Cora and Schick, 2016, p. 28), derived from the word physiognomonia, which comes from the ancient Greek words physis (nature) and gnomon (interpreter), is defined as the whole of the facial features, the facial expression created by these lines (Rado, 1980, p. 392). As far as is known, mankind has been benefiting from physiognomy since the Babylonian period (Şaş and Aydın, 2022, p. 712). Muslim Turks were not indifferent to physiognomy, which attracted the attention of the Islamic world through translations made from Ancient Greek sources over time (Tayşi, 1979, p. 95), and many works were written, especially during the Ottoman State Period. Hamdullah Hamdi's Kiyâfet-nâme, Firdevs-i Rumi's Firâset-nâme, Erzurumlu İbrahim Hakki's Kiyâfet-nâme that forms a part of his Marifet-nâme, Mustafa Hami Pasha's Fenn-i Kiyâfet and Yusuf Halis's Kiyâfet-nâme-i Cedîde are among these works (Şaş and Aydın, 2021, p. 11).

For this branch of science, which is called physiognomy today, the terms science of kıyâfet or science of firaset (Elbir, 2017, p. 37) are used in Islamic geography. These kinds of works are also called as a kıyâfetname or a firasetname.

In the Republican Period, master's and phd theses were carried out on the kıyâfetnames and firasetnames written in Ottoman Turkish in the relevant departments of universities, books were written, articles were written, and papers were presented. The purpose of this article is to compile these studies and present them to the use of researchers under a single title. Müjgan Çakır, who previously prepared a bibliography on this subject, included 30 books, 8 theses, 18 articles and 3 papers published in the Latin alphabet (2017, p. 334-349). In this study, in addition to Çakır's findings, studies carried out until 2022 were added.

This bibliography essay which includes "some catalogs/TO-KAT", books, translated books, research articles, papers and theses published on physiognomy in the republican period, open access library records, printed resources, e-resources, publishing houses and book sales It was written as a result of examining the general web pages of the sites that make it. According to the data obtained and accessible to date, 58 research articles, 39 books, 25 theses, 14 translated books, 13 papers and 1 project have been identified.

Giriş

İnsan, tarihin tüm çağlarında bilinmeyene, gizli olana ilgi duymuştur. Öğrenme, keşfetme arzusuyla yeryüzünü araştırmış, arzın derinliklerine inmiş, gökyüzüne çıkmış ve bunlarla yetinmeyip uzayın karanlık sonsuzluğuna doğru keşif gezileri düzenlemiştir. İnsan, dış dünyayı keşfetmeye çalışırken kendi bedenini ihmal etmemiş, vücudunun sakladığı sırları da ortaya çıkarmaya çalışmıştır. Tıp ve eczacılık gibi bilimlerle insan sağlığını korumak istemiş, psikoloji ve frenoloji gibi bilimlerle insan davranışlarının temelini öğrenme gayretine girmiştir. Tarih boyunca insanın karakteri ile fiziki görünümü arasında ilişki kuran pek çok çalışma yapılmıştır. Bu çalışmaların bir araya getiren bilim dalı ise fizyonomidir.

Eski Yunanca *physis* (doğa) ve *gnomon* (yorumlayıcı) sözcüklerinden gelen *physiognomonía* kelimesinden türetilen fizyonomi terimi (Anetshofer, Hüner Cora ve Schick, 2016, s. 28) yüz hatlarının bütünü, bu hatların meydana getirdiği yüz ifadesi (Rado, 1980, s. 392) olarak tanımlanmaktadır. Bilindiği kadarıyla insanoğlu Babil Dönemi'nden beri fizyonomiden yararlanmaktadır (Şaş ve Aydın, 2022, s. 712). Zaman içerisinde Antik Yunan kaynaklarından yapılan çeviriler vasıtasıyla (Tayşi, 1979, s. 95) İslam dünyasının ilgisini çeken fizyonomiye Müslüman Türkler de kayıtsız kalmamış özellikle Osmanlı Devleti Dönemi'nde bu konuyla ilgili pek çok eser kaleme alınmıştır. Hamdullâh Hamdî'nin *Kıyâfet-nâme'si*, Firdevs-i Rumî'nin *Firâset-nâme'si*, Erzurumlu İbrahim Hakkı'nın *Marifet-nâme'sinin* bir bölümünü oluşturan *Kıyâfet-nâme'si*, Mustafa Hami Paşa'nın *Fenn-i Kıyâfet'i*, Yusuf Halis'in *Kıyâfet-nâme-i Cedîde'si* bu eserler arasında sayılabilir (Şaş ve Aydın, 2021, s. 11).

Günümüzde *fizyonomi* olarak adlandırılan bu ilim dalı için İslam coğrafyasında *kıyâfet ilmi* veya *firâset ilmi* terimleri kullanılmıştır (Elbir, 2017, s. 37). Bu türden eserlere de genellikle kıyâfetname ya da firâsetname ismi verilmiştir.

Cumhuriyet Dönemi'nde ise üniversitelerin ilgili bölümlerinde Osmanlı Türkçesi ile yazılan kıyâfetname ve firâsetnameler üzerinde yüksek lisans ve doktora çalışmaları yapılmış, kitaplar yazılmış, makaleler kaleme alınmış, bildiriler sunulmuştur. Bu makalenin amacı da yapılan bu çalışmaları derleyip araştırmacıların istifadesine sunmaktır. Daha önce bu konuda bibliyografya hazırlayan Müjgan Çakır, araştırmasında Latin alfabesiyle yayımlanan 30 kitap, 8 tez, 18 makale ve 3 bildiriye yer vermiştir (2017, s. 334-349). Bu bibliyografya denemesine Çakır'ın bulgularına ilave olarak 2022'ye kadar yapılan çalışmalar eklenmiştir.

Cumhuriyet Dönemi'nde yapılmış önemli fizyonomi çalışmalarından bazıları şunlardır:

Fizyonomi İlmi Sima adlı eser İskender Fahrettin Sertelli tarafından ilk kez 1933'te basılmıştır. Eserde insan uzuvları "kafa" dan itibaren sırasıyla verilmiş, fizyonomi ilmi ile ilgili hususiyetlerinden bahsedilmiş, insan ile hayvan beyni arasındaki ahlakî benzerlikler üzerinde durulmuştur (Fahredden, 1933).

Bedr-i Dilşad'ın Murad-name'si, Âdem Ceyhan tarafından iki cilt hâlinde yayımlanmıştır. Bedr-i Dilşad'ın hayatı, edebî kişiliği ve eserleri, *Kâbus-nâme*'nin farklı Türkçe tercümeleri, *Murad-nâme*'nin içeriği hakkında bilgi verilmiş ve orijinal metin esere alınmıştır. Eserde bibliyografya ve indeks de yer almaktadır (Ceyhan, 1997).

Kıyafetnameler adlı eser Ali Çavuşoğlu tarafından yayımlanmıştır. Çavuşoğlu kitapta, firaset ve kıyafet ilmini tanıtmış ve kıyafet ilminin tarihçesi hakkında bilgi vermiştir (Çavuşoğlu, 2004).

Gerçek İnsanın Yüzünde Yazar mı? isimli kitap Erol Göka ve Murat Beyazyüz tarafından yayımlanmıştır. Eserde alışlagelmişin dışında, eleştirel bir bakış açısıyla kıyafet ve firaset ilmi hakkında değerlendirmelerde bulunulmuştur. Özellikle İmam Şafi'ye atfedilen *Kıyâfe* adlı kitabın kıyafet ilmi ile ilgili olamayacağı yönündeki değerlendirmeleri dikkate şayandır (Göka ve Beyazyüz, 2015).

Şehnameci Seyyid Lokman Çelebi'nin miladi 1579'da kaleme aldığı *Padişahlar ve Fizyonomi Kıyâfetü'l-insâniyye fi Şemâ'ili'l-Osmâniyye* isimli eser Hüseyin Alpsoy'un çevirisi ile yayımlanmıştır. Kitap iki bölüme ayrılmıştır. Birinci bölümde firaset ve kıyafet ilmi hakkında açıklamalarda bulunulmuş, ardından Seyyid Lokman Çelebi'nin hayatı hakkında kaynaklarda yer alan bilgilere yer verilmiştir. Diğer bölümde ise Millet Kütüphanesinde 1086-1216 numaralı eser Latin alfabesine aktarılmıştır. Kitapta Osmanlı padişahlarından on ikisi tanıtılmış ve padişahların kişilik özellikleri ilm-i kıyafete göre değerlendirilmiştir (Şehnameci, 2016).

Ta'likizâde Mehmed Subhî Firâset-nâme adlı kitap Mehmet Gürbüz tarafından yayımlanmıştır. Yazar, eserin giriş kısmında firâset ilmi ve Ta'likizâde Mehmed Subhî hakkında açıklamalarda bulunmuş, ardından yazmanın muhteva, dil ve üslubu hakkında bilgi vermiş, son olarak da transkripsiyonlu metni esere dâhil etmiştir (Gürbüz, 2016).

İlm-i Sîma-Ruhun Lisânı adlı eser, miladi 1894'te matbu Arap harfleriyle Türkçe olarak Halit Ziya Uşaklıgil tarafından bastırılmıştır. Latin alfabesiyle günümüz okurlarının istifadesine sunulan eserde, ilm-i sîma tanıtılıp Lavater'ın sima ilmini meşhur eden isim olduğu vurgulanmıştır. Kitabın ikinci bölümünde ise yüzdeki uzuvlar sırasıyla ve tek tek açıklanmıştır (Uşaklıgil, 2017).

İnsanları Tanıma Sanatı Feraset/İlmi Sima adlı kitap Ersan Urcan çevirisiyle basılmıştır. Bu kitap, kıyafetname ve firasetnamelerde sıklıkla bahsedilen bir isim olan Fahreddin Razi'nin *el-Firasetu Deliluke ile Marifeti Ahlaki'n Nasi ve Tebahim ve Keennehum Kitabu'n Meftuh (Er-Risâle fi 'ilmi'l-firâse)* isimli eserinin Latin alfabesine tercüme edilmiş hâlidir (Fahreddin Razi, 2019).

Mustafa bin Bâlî Risâle-i Kıyâset-i Firâset/İlm-i Firâset: Yüzler Hâli Söyler adlı eser, Ramazan Sarıççek tarafından telif edilmiştir. Beş bölümden oluşan eserde ilm-i firaset tanıtılmış, ardından eser içerik yönünden incelenmiştir (Sarıççek, 2021).

Türk Edebiyatındaki Kıyafetnameler ve Niğdeli Visali'nin Vesiletü'l İrfân Adlı Kıyafetnamesi adlı yüksek lisans tezi Cevat Yerdelen tarafından hazırlanmıştır. Tezin Giriş bölümünde

kıyafet ilmi tanıtılmış, bu ilim hakkında Osmanlı Dönemi'nde bu ilme nasıl yaklaşıldığı değerlendirilmiştir. İnceleme bölümünde kıyafet ilmi ile ilgili terimler verilmiş, kıyafetname türünün tarihî gelişiminden bahsedilmiştir. Daha sonra Niğdeli Visalî tanıtılmış, *Vesiletü'l İrfân* incelenmiştir. Ardından *Vesiletü'l İrfân*, Hamdullah Hamdi ve İbrahim Hakkı'nın *Kıyafet-name*'leri ile karşılaştırılmıştır. Son olarak eserin transkripsiyonlu metni ve sözlük bölümü tezde yer almıştır (Yerdelen, 1988).

Anadolu Sahasına Ait Bir Kıyâfet-nâme Örneği Üzerine İnceleme adlı yüksek lisans tezi Gökhan Türk tarafından hazırlanmıştır. Tezin ilk bölümünde firaset ilmine değinilmiş, sonraki bölümlerde ise sırasıyla kıyafet ilmine, metnin içeriğine ve dil bilimiyle ilgili değerlendirmelere yer verilmiştir (Türk, 2007).

Kıyâfet İlmi Türk Edebiyatında Kıyâfet-nâmeler ve Şa'bân-ı Sivrihisârî'nin Kıyâfet-nâmesi adlı yüksek lisans tezi Kenan Bozkurt tarafından hazırlanmıştır. Tezin birinci bölümünde kıyafet ve firaset ilmine, ilm-i kıyafetin çeşitli kısımlarına ve terimlerine değinilmiş; ikinci bölümde Arap, Fars ve Türk edebiyatında kıyafet ilminin önemi ve kıyafetnamelerdeki tip hususiyetleri üzerinde durulmuş; üçüncü bölümde ilm-i kıyafetin kullanım alanlarından, edebiyatımızdaki yerinden, ayrıca psikoloji, tıp, kriminoloji ve diğer ilimlere etkisinden söz edilmiş; dördüncü bölümde ise Şaban-ı Sivrihisârî ve yazma eseri tanıtılmıştır. İlgili tezde yazmanın transkripsiyonlu metni, sözlük, bibliyografya ve orijinal metin de yer almaktadır (Bozkurt, 2008).

Muhammed Bin Ayas Kıyâfet-nâme adlı yüksek lisans tezi Çetin Can tarafından hazırlanmıştır. Bursa İnebey Kütüphanesinde yer alan yazma eserin nüshası temel alınarak hazırlanan tezin giriş bölümünde eserin muhtevası, yazılış sebebi ve diğer nüshaları hakkında bilgiler verilmiştir. İnceleme bölümünde ise yazmanın imla özellikleri, ses bilgisi ve şekil bilgisi üzerinde durulmuştur (Can, 2019).

Kitâb-ı Kıyâfet-nâme adlı yüksek lisans tezi Ana Patarkalashvili tarafından hazırlanmıştır. Çetin Can'ın *Muhammed Bin Ayas Kıyâfet-nâme* isimli tezinin farklı bir nüshası üzerine yapılan bu tez, Vatikan Kütüphanesinde yer alan "Kitâb-ı Kıyâfet-nâme" adlı yazma eser hakkındadır. Tezde, *Giriş, Dil İncelemesi, Transkripsiyonlu Metin ve Dizin* bölümleri yer almaktadır (Patarkalashvili, 2019).

Bedr-i Dilşâd'ın Murad-nâmesi: İnceleme ve Söz Dizini isimli yüksek lisans tezi Goncagül Yaylı tarafından hazırlanmıştır. Âdem Ceyhan'ın yukarıda bahsedilen çalışması esas alınarak Eski Anadolu Türkçesi Dönemi öğelerini içeren yazma eser ses bilgisi, şekil bilgisi ve söz varlığı bakımından tetkik edilmiştir (Yaylı, 2019).

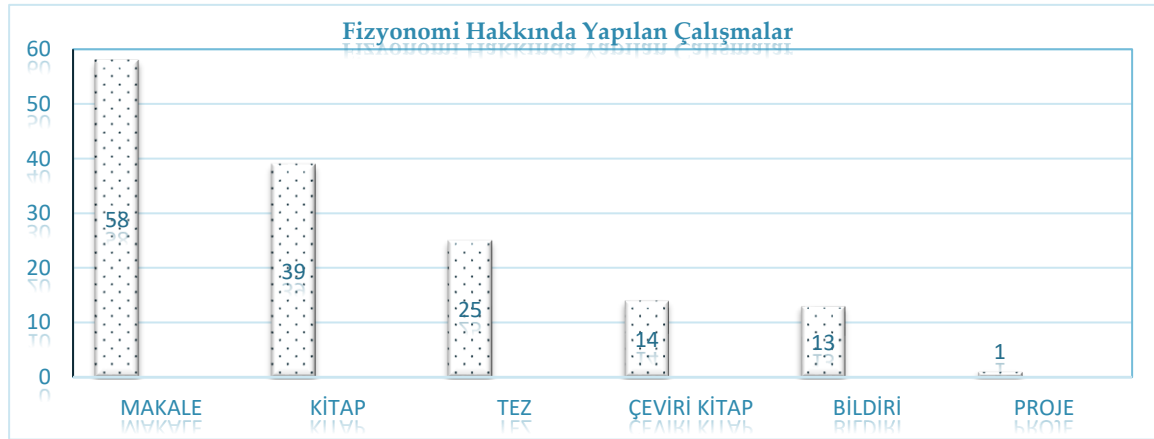
Süleymaniye Kütüphanesi 1457 Numarada Kayıtlı Mensur Mecmua (İnceleme-Metin) isimli yüksek lisans tezi Merve Yapıcı tarafından hazırlanmıştır. İlgili tezde, Osmanlı Türkçesi ile yazılan dergide yer alan iki risalede, *Der-Beyân-ı 'İlm-i Yed* ve *Hâzâ fî Beyân-ı Kıyâfet-nâme-i Mergûb ez-Te'lîfât-ı Merhûm Yûnus Efendi Rahmetu'llâhi 'Aleyhi Rahmeten Vâsi'aten* başlıkları altında firasetnameler ve kıyafet ilminden söz edilmiştir (Yapıcı, 2020).

Hilyetü'l-Mülûk isimli doktora tezi Ertuğrul Kaya tarafından hazırlanmıştır. Farsça *Zahîretü'l-Mülûk* adlı eserden Osmanlı Türkçesine tercüme edilen *Hilyetü'l-Mülûk* üzerine yapılmış olan tez Giriş, İnceleme ve metin bölümlerinden oluşmaktadır (Kaya, 2020).

Seyyid Salih'in Terceme-i Kıyâfet-nâme'si İnceleme-Metin-Dizin adlı yüksek lisans tezi Şenol Aydın tarafından hazırlanmıştır. Tez; Giriş, İnceleme ve Sonuç bölümlerinden oluşmaktadır. Çalışmaya *kıyâfetnameler bibliyografyası, transkripsiyonlu metin, dizin-sözlük ve kelime istatistiği grafiği* de eklenmiştir (Aydın, 2022).

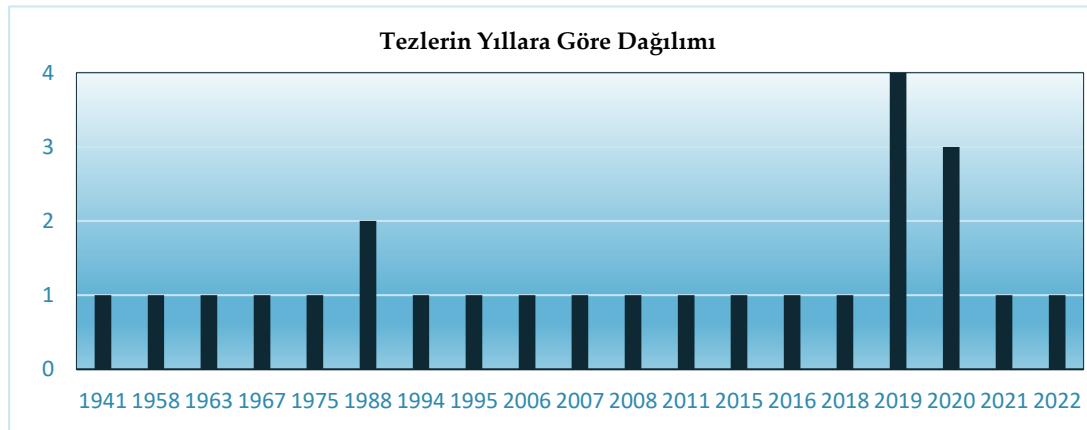
Sonuç

Cumhuriyet Dönemi'nde fizyonomi hakkında yayımlanan kitap, çeviri kitap, araştırma makalesi, bildiri ve tezleri içeren bu bibliyografya denemesi "ulusal toplu katalog/TO-KAT", açık erişim dâhilinde olan kütüphane kayıtları, basılmış kaynaklar, e-kaynaklar, yayınevlerinin ve kitap satışı yapan sitelerin genel ağ sayfalarının incelenmesi sonucunda yazılmıştır. Bu sonuca göre bulgular; *kitaplar, çeviri kitaplar, makaleler, tezler, bildiriler ve proje* başlıkları altında incelenmiş ve kronolojik olarak sıralanmıştır. Bugüne kadar elde edilen ve ulaşılabilen verilere göre 58 araştırma makalesi, 39 kitap, 25 tez, 14 çeviri kitap, 13 bildiri ve 1 proje saptanmış ve ilgili araştırmanın sonucu Şekil 1'de gösterilmiştir:

Şekil 1. Fizyonomi hakkında yapılan çalışmalar.

Üniversitelerde çalışma yapan araştırmacıların fizyonomi üzerine yaptıkları tezlerin yıllara göre dağılımı Şekil 2'de gösterilmiştir:

Şekil 2. Tezlerin yıllara göre dağılımı.

Ülkemizdeki fizyonomi çalışmalarının tarihi çok eskiye dayanmasına rağmen bu alandaki bilimsel çalışmaların özellikle 1980'li yıllardan itibaren yoğun bir şekilde yapıldığı görülmektedir. Bu tarihten itibaren popüler kültürün ve internetin yaygınlaşmasının etkisiyle fizyonomiye ilginin arttığı da tespit edilmiştir.

Cumhuriyet Dönemi Fizyonomi Eserleri Bibliyografyası

I. Kitaplar

1. Fahreddin, İskender (1933). *Fizyonomi, ilmi sima*. İstanbul: Tefeyyüz.
2. Turhan, M. (1941). *Yüz ifadelerinin tefsiri hakkında tecrübî bir tetkik*. İstanbul: Rıza Coşkun Matbaası.
3. Güler, H. A. (1955). *Karakteristik tahliller*. İzmir: Bilgi Matbaası.
4. Komisyon. (1976). *İbrahim Hakkı Hazretleri'nin bazı manzumeleri ve Kıyâfetname*. Ankara: Pars Matbaası.
5. Seyyid Lokman Çelebi. (1987). *Kıyâfetü'l-insâniyye fi Şemâili'l-Osmâniyye*. İstanbul: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
6. Altıntaş, H. (1992). *Erzurumlu İbrahim Hakkı*. İstanbul: MEB Yayınları.
7. Ceyhan, A. (1997). *Bedr-i Dilşad'ın Murad-namesi*, C. I, II. İstanbul: MEB.
8. Yücel, T. (1997). *İnsanlık güldürüsü'nde yüzler ve bildiriler*. İstanbul: YKY.
9. Çelebioğlu, A. (1998). *Kıyâfet ilmi ve Hamdullah Hamdi ile Erzurumlu İbrahim Hakkı'nın kıyâfetnameleri*. Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları. İstanbul: MEB.
10. Altinköprü, T. (1999). *Şahsiyet analizi*. İstanbul: Hayat Yayınları.
11. İzgören, A. Ş. (1999). *Dikkat vücudunuz konuşuyor*. Ankara: Elma Yayınevi.
12. Özyıldırım, A. E. (1999). *Hamdullah Hamdî ve divanı*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
13. Çıkman, Z. (2003). *İbrahim Hakkı ve karakter tahlili*. İçinde H. Eren (Haz.), *Doğumununun 300. yılında Erzurumlu İbrahim Hakkı (215-222)*. Ankara: Ahmet Yesevi Ocağı Yayınları.
14. Aktan, B. (2004). *Manzum kıyâfetnâmelere göre beden ve kişilik*. İçinde E. G. Naskali ve A. Koç (Edt.), *Beden Kitabı (73-84)*, İstanbul: Kitabevi.
15. Arif, M. ve Toktamışoğlu, M. (2004). *Yüzümüz neler anlatıyor?* İstanbul: Kapital Yayınları.
16. Çavuşoğlu, A. (2004) *Kıyâfetnameler*. Ankara: Akçağ.
17. Gülhan, A. (2004). *Müellifi bilinmeyen bir kıyâfetnameye göre karakter tahlili*. İçinde E. G. Naskali-A. Koç (Edt.), *Beden Kitabı (39-60)*, İstanbul: Kitabevi.
18. Kaplan, M. (2004). *Kıyâfetname*. İçinde E. G. Naskali ve A. Koç (Edt.), *Beden Kitabı (85-*

- 108), İstanbul: Kitabevi.
19. Özgülen, H. (2004). *İlm-i sîmâ*. İstanbul: Endaze Yayınları.
20. Reça, Ö. F. (2006). *Bütün yönleriyle beden dili*. İstanbul: Akis Kitap.
21. Sarıkaya, N. U. (2006). *Kadim Çin bilgeliği'ne göre yüzümüzdeki gizli kodlar*. İstanbul: New Age Yayınları.
22. Erdem, O. (2010). *Yüz okuma: İnsan tanıma ilmi*. İstanbul: Yakamoz Yayıncılık.
23. Babacan, Ç. (2013). *Ayna ayna söyle bana: Kişiliğin aynaları*. İstanbul: Destek Yayınları.
24. Karaca, S. (2014). *Sen gerçekte sen misin?* İstanbul: Truva Yayınları.
25. Altınışik, H. (2014). *Kişilik analizinde yüzün şifreleri*. Ankara: Detay Yayıncılık.
26. Altunköprü, T. (2015). *İnsan tanıma sanatı- Beden ve yüz yapısı ile karakter analizi*. İstanbul: Hayat Yayınları.
27. Demirkazık, H. İ. (2015). *Abdülmecîd bin Şeyh Nasûh'un manzum Kıyâfetnâme'si (inceleme, metin, dizin)*. İstanbul: Asmaaltı.
28. Göka, E. ve Beyazyüz, M. (2015). *Gerçek insanın yüzünde yazar mı?* İstanbul: Timaş.
29. Şehnameci Seyyid Lokman Çelebi. (2016). *Padişahlar ve fizyonomi-Kıyâfetü'l-insâniyye fi Şemâ'ili'l-Osmâniyye*. (Çev: H. Alpsyoy). İstanbul: Yazıgen
30. Gürbüz, M. (2016). *Ta'likizâde Mehmed Subhî Firâset-nâme*. Ankara: Grafiker.
31. Bulut A. B. (2017). *Elfabe el ve yüz çizgilerinin anlamı*. Ankara: Hayat.
32. Uşaklıgil, H. Z. (2017). *İlm-i sîma-Ruhun lisanı*. İstanbul: Büyüyenay.
33. Benlioğlu, O. (2019). *Mikro ifadeler-mimiklerimiz yalan söylemez*. Ankara: Elma Yayınevi.
34. Fahreddin Razi. (2019). *İnsanları tanıma sanatı feraset/İlmi sima*. İstanbul: Veciz.
35. Kaplan, M. (2020). *Yüz okuma sanatı*. İstanbul: Mona Kitap.
36. Avcın, Ş. (2021). *Yıldızlardan gelen işaretler-Astroloji ve fizyonomi*. İstanbul: Mona Kitap.
37. Akça, A. (2021). *Senin yüzünden-yüzümüz ne söylüyor?* Ankara: Dorlion Yayınevi.
38. Sarıçiçek, R. (2021). *Mustafa bin Bâlî, Risâle-i Kiyâset-i Firâset/İlm-i firâset: Yüzler hâlî söyler*. İstanbul: Büyüyenay.
39. Uyaniker, N. (2021). *Müstensihi bilinmeyen bir Kıyâfetname'de "sûretten sîrete gidiş" in kültürel kimlik açısından incelenmesi*. İçinde M. Aça ve M. A. Yolcu (Edt.), *Sosyal bilimler ışığında doğa, insan, toplum ve kültür* (29-43). Çanakkale: Paradigma Akademi.

II. Çeviri Kitaplar

1. Kretschmer, E. (1949). *Beden yapısı ve karakter konstitüsyon meselesi ve mizaçlar bilgisi hakkında araştırmalar*. (Çev: M. Turhan). İstanbul: İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Yayınları.

2. Smiles, S. (1975). *Karakter*. (Çev: M. Ertem). Doğan Kardeş Matbaası.
3. Bill, H. (1976). *Yüzünüzün anlamı*. (Çev: N. Olcaytu). İstanbul: Seçme Kitaplar.
4. Dimitrius, J. E. ve Mazzarella, M. (2001). *İnsanları okumak 1: İnsanların davranışlarını çözümleninin yolları*. (Çev: A. Doğangün). İstanbul: Arıtan Yayınevi.
5. Dimitrius, J. E. ve Mazzarella, M. (2001). *İnsanları okumak 2: Başkalarının sizi nasıl okuduğunu okumak*. (Çev: A. Doğangün). İstanbul: Arıtan Yayınevi.
6. Brown, S. G. (2002). *Pratik yüz okuma sanatı*. (Çev: T. Pınar). Ankara: Hacettepe Doktorlar Yayınevi.
7. Luke, H. V. (2003). *Yüz okuma sanatı: Fiziognomi*. (Çev: A. Aleskerli). İstanbul: Selis Kitaplar.
8. Haner, J. (2008). *Çin yüz okuma sanatı-Yüzünüzden okunuyor*. (Çev: F. Gülfidan). İstanbul: Kuraldışı Yayınları.
9. Navarro, J. ve Karlins, M. (2008). *Beden dili: Eski FBI ajanından insanların bedenini okuma rehberi*. (Çev: T. Taftaf). İstanbul: Alfa Yayınları.
10. Navarro, J. ve Poynter, T. S. (2012). *Beden diliniz sözcüklerden daha etkilidir*. (Çev: E. Lakşe). İstanbul: Alfa Yayınları.
11. Webster, R. (2013). *Kolay ve pratik yüz okuma sanatı*. (Çev: L. İ. Özcengiz). İstanbul: Remzi Kitabevi.
12. Ekman, P. (2019). *Ne düşündüğünü biliyorum*. (Çev: E. Karababa). İstanbul: Diyojen Yayıncılık.
13. Wezowski, K., Wezowski, P. ve Tunç S. (2019). *Yüzünden anlaşılıyor- İş dünyası için mikro ifadeler*. (Çev: B. Koçar). İstanbul: H20 Kitap.
14. Rosa, B. (2021). *Yıldızların tesiri: Eski dünya ilminin kitabı*. (Çev: E. A. Güneri). Ankara: Gece Kitaplığı.

III. Makaleler

1. Mengi, M. (1977). Kıyafetnameler üzerine. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten*, (25), 299-309.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/belleten/issue/42810/517211> Erişim Tarihi: 25.10.2022
2. Çelebioğlu, Â. (1978). Kâbus-nâme tercümesi Murad-nâme'ye dair. *Türk Kültürü*, (192), 719-728.
3. Çelebioğlu, Â. (1979). Kıyafe(t) ilmi ve Akşemseddin-zade Hamdullah Hamdî ile Erzurumlu İbrahim Hakkı'nın kıyafetnamesi. *Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Araştırma Dergisi*, (11), 305-348.
4. Tayşi, M. S. (1979). Kıyâfet ilmi ve Seyyid Lokman Çelebi'nin kıyâfet-nâmesi. *İslam Medeniyeti Dergisi*, 4(38), 91-112.

- <http://meb.ai/J32fQw> Erişim Tarihi: 25.10.2022
5. Ersoylu, H. (1981). Falnâme ve Fâl-ı Reyhân-ı Cem Sultan. *İslam Medeniyeti Dergisi*, 5(42), 69-81.
- <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1787942> Erişim Tarihi: 25.10.2022
6. Ersoylu, H. (1997). Fal, fal-nâme ve bir çiçek falı: Der-Aksâm-ı Ezhâr. *Türkiyat Mecmuası*, 20, 195-254.
- <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/172619> Erişim Tarihi: 25.10.2022
7. Kartal, A. (1998). Şeyh Baba Yusuf (?-Öl. H. 918-İst.)'un kıyâfet-nâmesi. *Akademik Bakış, Üç Aylık Eğitim, Kültür ve Sanat Dergisi*, (4), 55-58.
- <https://l24.im/GJL> Erişim Tarihi: 25.10.2022
8. Yerdelen, C. (1998). Eski Türk edebiyatında türler. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 0(10), 75-105.
- <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ataunitaed/issue/2850/39375> Erişim Tarihi: 25.10.2022
9. Fazlıoğlu, Ş. (2001). İbnu'l-Ekfânî'nin İkmâlû's-siyâse fî İlmi'l-firâse adlı eseri. *Dîvân: Disiplinlerarası Çalışmalar Dergisi*, (10), 227-238.
- <http://meb.ai/vLn0RF> Erişim Tarihi: 25.10.2022
10. Çaldak, S. (2005). "Taşköprülüzâde'nin Mevzû'âtu'l-ulûm'undaki ilimler tasnîfi üzerine". *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(2), 115-146.
- <https://l24.im/sYv> Erişim Tarihi: 25.10.2022
11. Aykut, A. S. (2007). Yüz ve beden ruhun kıyafeti midir? *Gezgin*, (4).
- <https://gezgindergi.com/yuz-ve-beden-ruhun-kiyafeti-midir/> Erişim Tarihi: 25.10.2022
12. Büyükokutan, A. (2007). Dalaman Muğla yöresi kadınlarının bedensel özelliklerle ilgili yorumları. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10 (18), 168-193.
- <https://dergipark.org.tr/tr/pub/baunsobed/issue/50328/651716> Erişim Tarihi: 25.10.2022
13. Çakır, M. (2007). Kıyâfet-nâme'ler hakkında bir bibliyografya denemesi. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, 5(9), 333-350.
- <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/655286> Erişim Tarihi: 25.10.2022
14. Gedikli, F. (2008). Şeyhülekbere ve kıyafetnamesi. *Ufuk Ötesi*, (79).
- http://www.ufukotesi.com/yazigoster.asp?yazi_no=20030121 Erişim Tarihi: 25.10.2022
15. Okumuş, E. (2008). Marifetnâme'de beden. *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 8(4), 9-44.
- https://dergipark.org.tr/tr/pub/daad/issue/4504/62020#article_cite Erişim Tarihi: 25.10.2022
16. Çavuşoğlu, A. (2009). Kıyafet ilmi ve Kutadgu Bilig'de kıyafet ilmi/Fizyonomi izleri.

- Bilimname*, (2), 293-302.
http://ktp.isam.org.tr/pdfdrq/D02237/2009_17/2009_17_CAVUSOGLUA.pdf
Erişim Tarihi: 25.10.2022
17. Erkal, A. (2010). Kıyafetnâmeler üzerine. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 0(13), 217-225.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/ataunitaed/issue/2847/39632> Erişim Tarihi: 25.10.2022
18. Kırbıyık, M. (2010). Kıyâfet-nâme-i Cedîde hakkında. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 15(39), 793-813.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/ataunitaed/issue/2878/39674> Erişim Tarihi: 25.10.2022
19. Anhegger, R. (2012). Selatinname müellifi Kemal. *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 4(4), 447-470.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/iutded/issue/17043/177961> Erişim Tarihi: 25.10.2022
20. Arık, Ş. (2012). Ahmet Midhat Efendi'nin romanlarında kıyafet ilminin tesirleri. *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 30(0), 43-60.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/iutded/issue/17069/178346> Erişim Tarihi: 25.10.2022
21. Çınar, B. (2012). Niğdeli Visâlî ve Hamdullah Hamdî'nin kıyafetnâmeleri üzerine bir inceleme. *Zeitschrift Für Die Welt Der Turken Journal of Word of Turks*, 4(3), 299-308.
<https://www.dieweltdertuerken.org/index.php/ZfWT/article/viewArticle/351>
Erişim Tarihi: 25.10.2022
22. Sarıççek, R. (2012). Mustafa bin Bâlî ve İlm-i Firâset'i. *Turkish Studies-International Periodical for The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 7(4), 2725-2754.
<http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.3915>
23. Yılmaz, A. (2012). Kıyafet ilmiyle oluşturulan eserler ve bu eserlerden seçilmiş örnekler. *CBÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(1), 129-139.
<https://124.im/bcO5m> Erişim Tarihi: 25.10.2022
24. Avcı, İ. (2013). Derleyeni meçhul mensur bir mecmua örneği. *Akademik Kaynak*, 1(2), 19-27.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/akad/issue/51887/675682> Erişim Tarihi: 25.10.2022
25. Karkın, N. (2014). Fîzyonomik ifadenin resim sanatında çözümlenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(5).
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/mkusbed/issue/19567/208583> Erişim Tarihi: 25.10.2022
26. Türkdoğan, M. G. (2014). İlm-i Kıyâfet ve firâset bağlamında Mustafa bin Evrenos'un "Hâzâ Kitab-ı Firâsetnâme ve Kıyâfetnâme'si". *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi The Journal of International Social Research*, 7(34), 172-195.
<http://meb.ai/Qi7GXD> Erişim Tarihi: 25.10.2022

27. Bozkurt, Ö. (2015). Etiğin fizyonomik temellerine bir giriş. *Adam Academy Journal of Social Sciences*, 5(2), 27-46.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/adamakademi/issue/15864/167239> Erişim Tarihi: 25.10.2022
28. Güneş, B. (2015). Arapçadan Türkçeye tercüme edilen bir kıyafetname metni üzerine. *Turkish Studies*, 8(10), 1259–1274. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.8240>
29. Anetshofer, H, N. Hüner Cora, İ. ve Schick, İ. C. (2016). Cinsel içerikli bir Osmanlı kıyâfetnâmesi: Ta'rifnâme-i zenâne. *Toplumsal Tarih*, (270), 28-37.
<https://www.kisa.link/PYQL> Erişim Tarihi: 25.10.2022
30. Sümer, N. (2016). Cahiliye Araplarında falcılık. *Milel ve Nihal*, (13), 134-157.
<https://doi.org/10.17131/milelnihal.95812>
31. Demir, A. (2017). Bir manzum kıyafetname denemesi: Yüzname. *Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(1), 1-8.
<https://124.im/fCSD7Mz> Erişim Tarihi: 25.10.2022
32. Elbir, B. (2017). Yazarı bilinmeyen bir kıyafetname üzerine. *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, (19), 37–58.
http://devdergisi.com/Makaleler/2066152975_3.pdf Erişim Tarihi: 25.10.2022
33. Eryılmaz, D. (2017). Fizyonominin edebiyata yansımaları. *Dört Öge* (12), 133-142.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/dortoge/issue/40213/478856> Erişim Tarihi: 25.10.2022
34. Gürbüz, M. (2017). Ta'likîzâde Mehmed Subhî'nin firâset-nâme'si. *Gazi Türkiyat Türkoloji Araştırmaları Dergisi*, (20), 113-120.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/gaziturkiyat/issue/66196/1036291> Erişim Tarihi: 25.10.2022
35. İpek, O. (2017). Beden dili çalışmalarında unutulmuş bir eser: Yüz ifadelerinin tefsiri hakkında tecrübi bir tetkik. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 5(3), 485-492.
DOI: 10.16916/aded.331260
36. Kaya, E. (2017). Kıyâfet-nâme-i ekâlîm-i seb'a ve hayavân. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(53), 444-459. DOI: 10.16992/ASOS.12703
37. Maden, S. (2017). Türk edebiyatında kıyafet ilmi ve kıyafetnameler. *Kuram ve Uygulamada Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(1), 11-22.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/kusob/issue/35771/393205> Erişim Tarihi: 25.10.2022
38. Şenocak, A. (2017). İbn Arabî'de firaset ilmi. *Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(3), 51-61.
http://www.sobider.net/FileUpload/ep842424/File/ibn_arabi_firaset1.pdf

Erişim Tarihi: 25.10.2022

39. Bozkurt, K. (2018). Şabân-ı Sivrihisârî'nin kıyâfet-nâmesinde Aristo estetiğinin yansımaları. *Kesit Akademi Dergisi*, (14), 258-272.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/kesitakademi/issue/59827/864197> Erişim Tarihi: 25.10.2022
40. Buçukcu, Z. (2018). 19. yüzyılda yapılmış bir kıyafetnâme tercümesi Dımaşkı'nın Kitâbü'l-Âdab ve's-Siyâset fî İlmi'n-Nazari ve'l-Firâset'i. *Littera Turca Journal of Turkish Language and Literature*, 4(4), 927-952. <https://doi.org/10.20322/littera.435035>
41. İnanan, Ö. (2018). Kıyâfetü'l-İnsâniyye Fî Şemâilî'l-Osmâniyye'den hareketle Osmanlı padişahlarının gerçek portresi. *Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi, Tebdiz Özel Sayısı*, 201-212. DOI: 10.34083/akaded.487119
42. Kayaokay, İ. (2018) Nev'î-zâde Atâî'nin Sohbetü'l-Ebkâr mesnevisinde yer alan kıyâfet-nâme üzerine. *Eurasian Academy of Sciences Social Sciences Journal*, (18), 53-64.
<http://meh.ai/vb5Yto> Erişim Tarihi: 25.10.2022
43. Felek, Ö. (2019). The human body as a mirror in Ottoman literature. *Mukaddime*, 10(1), 249-284. DOI: 10.19059/mukaddime.524900
44. Güneş, B. (2019). Silistrevî tarafından Türkçeye tercüme edilen Dımaşkı'nın Kıyafetname'sinde koşut sözler. *International Journal of Language Academy*, 7(4), 79-89.
 DOI: 10.29228/ijla.39548
45. Özmen, A. (2019). Hoca-zâde Muhammed Râsim Hikmet tarafından kaleme alınan kıyafetnâme üzerine bir değerlendirme. *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, (23), 775-806. DOI: 10.15247/dev.2715
46. Lüleci, M. (2020). Kurgusal fizyonominin şarkî aynaları: Batı-dışı modernite ve modern Türk romanı üzerinde bilişsel bir kültür çözümlemesi. *Journal of Turkology*, 30(2), 607-633.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/iuturkiyat/issue/56889/738029> Erişim Tarihi: 25.10.2022
47. Schick, I. C. (2020). Osmanlı bağlamında türçülük: Kıyafet ilmi ve rüya tabiri örnekleri. *Ecinniler*, (3), 56-66.
<https://www.kisa.link/QiHo> Erişim Tarihi: 25.10.2022
48. Gümüş, İ. (2021). Dımaşkı'nın Kitâbü'l-âdab ve's-Siyâse fî İlmi'n-Nazar ve'l-Firâse (Kıyâfet-nâme) adlı eserinin Süleymaniye Kütüphanesinde kayıtlı tercümesi üzerine bir inceleme. *Çukurova Üniversitesi Türkojoloji Araştırmaları Dergisi*, 6 (2), 788-841. DOI: 10.32321/cutad.915910
49. Abuagla, A. C. (2021). Antik Yunan ve Roma dünyasında fizyonomi: Tarihsel köken, bakış açısı ve yöntem. *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi*, 8(4), 1753-1772. DOI:

<https://doi.org/10.46868/atdd.184>

50. Çulhaoğlu, G. (2021). Kıyâfetü'l-insâniyye fî Şemâ'ili'l-Osmâniyye'yi siyaseten okumak. *Gazi Türkiyat*, (28), 75-90. DOI: 10.34189/gtd.28.005

51. Şaş, A. K. ve Aydın, Ş. (2021). Terceme-i Kıyâfet-nâme'nin ses, şekil ve imla özellikleri. *Uluslararası Yunus Emre Sosyal Bilimler Dergisi*, (3), 9-19.

<https://124.im/2D> Erişim Tarihi: 25.10.2022

52. Akın, F. (2022). 20. yüzyılın başlarında Osmanlı İmparatorluğu'nda kıyâfet ilmi: Avanzade Mehmet Süleyman. *Genel Türk Tarihi Araştırmaları Dergisi*, (4), 697-714. <https://doi.org/10.53718/gttad.1100655>

53. Alkan Ataman, H. (2022). Hamdullah Hamdî'nin Kıyâfetnâme'sinin bir nüshası üzerine. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten*, (74), 193-222. DOI: 10.32925/day.2022.91

54. Erçetingöz, A. ve Gençalp, H. (2022). Béla Balázs'ın kavramlarıyla sinemayı anlamak: 'Yakın çekim', 'yüz', 'şeylerin yüzü' ve 'fizyonomi'. *SineFilozofi*, 7(14), 255-278. DOI: 10.31122/sinefilozofi.1145259

55. Dikkaya, H. ve Ak, M. (2022). Bir edebî tür olarak kıyâfet-nâme ve Bursalı Murâdî'nin Kıyâfet-nâme'si. *Akif*, 52(2), 91-108.

<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2635389> Erişim Tarihi: 31.12.2022

56. Kaska, Ç. (2022). İdris-i Bitlisî'nin Farsça Kıyâfetnâmesi. *Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları Dergisi Journal Of Old Turkish Literature Researches*, 5(1), 83-106.

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/estad/issue/69613/1079634> Erişim Tarihi: 11.09.2022

57. Şaş, A. K. ve Aydın, Ş. (2022). Osmanlı Türkçesi Fizyonomi Terimleri. *Turkish Studies-Language*, 17(2), 709-729. DOI: <https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.62692>

58. Yüksel, S. (2022). "Yeni Osmanlı" Mehmet Ayetullah Bey'in bilinmeyen iki eseri: Tarih-i Tabii Tercümesi ve Kıyâfetname. *Cumhuriyet Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 46(1), 167-175.

<http://cujos.cumhuriyet.edu.tr/tr/pub/issue/70333/1104553> Erişim Tarihi: 11.09.2022

IV. Tezler

1. Pûr, H. (1941). *Manzum kıyâfetnâmeler* (Mezuniyet Tezi). İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, İstanbul.
2. Arfa, G. (1958). *Fotoğraflara bakarak şahsiyet ve zekâ tahminleri araştırması*. İst. Üniv. Öğr. T. Nu. 3035.
3. Margosyan, M. (1963). *İçe ve dışadönük tiplerin renk tercihine dair araştırma*. İst. Üniv. Ktp. Öğr. T. Nu. 331.
4. Bülbülan, S. (1967). *Hamdullah Hamdi ve Kıyâfetnâmesi* (Mezuniyet Tezi). Ankara

Üniversitesi DTCF.

5. Demiray, H. (1975). *Kıyâfet el-insaniye fi Şemâil el-Osmaniyye* (Mezuniyet Tezi). İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümü Türk İslâm Sanatı Kürsüsü.
6. Bilgiç, A. (1988). *Kıyâfetnameler üzerine bir araştırma* (Mezuniyet Tezi). Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bölümü, Ankara. (Çakır, 2007: 344-346)
7. Yerdelen, C. (1988). *Türk edebiyatındaki kıyâfetnameler ve Niğdeli Visali'nin Vesiletü'l İrfan adlı kıyâfetnamesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
8. Ceyhan, Â. (1994). *Bedr-i Dilşâd'ın Murâd-nâme'si* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
9. Özyıldırım, A. E. (1995). *Hamdullah Hamdi Divanı'nın tenkidli metni* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
10. Çavuşoğlu, A. (1996). *Kültür tarihimizde kıyâfetnameler (Kaynakları, konuları ve hükümlerin değerlendirilmesi)* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
11. Türk, G. (2007). *Anadolu sahasına ait bir kıyâfet-nâme örneği üzerine inceleme* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
12. Bozkurt, K. (2008). *Kıyâfet ilmi Türk edebiyatında kıyâfet-nâmeler ve Şa'ban-ı Sivri-hisârî'nin Kıyâfet-nâmesi (Transkripsiyonlu metin-inceleme)* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dicle Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Diyarbakır.
13. Gülname, G. (2011). *Fransızca-Türkçe fizyonomi deyimlerinin karşılaştırılması ve dil öğretiminde işlenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale.
14. Usta, N. (2015). *1914 Çallı kuşağından günümüze portre resminde karakter çözümlemelerinin incelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
15. Ercedoğan (Çolak), F. (2016). *Abdülmeccid Tosyavi ve "Kıyâfet-name" adlı eseri (İnceleme-metin)* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
16. Erdoğan Çeltik, S. (2018). *Avanzâde Mehmet Süleyman kültür ve edebî hayatımıza katkıları* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
17. Can, Ç. (2019). *Muhammed bin Ayas Kıyâfet-name* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Bingöl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bingöl.
18. Patarkalashvili, A. (2019) *Kitâb-ı Kıyâfet-nâme* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

19. Şimşek, S. (2019). *İslam kaynaklarına göre fizyonomi ve eğitim ilişkisi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
20. Yaylı, G. (2019). *Bedr-i Dilşâd'ın Murad-nâmesi: İnceleme ve söz dizini* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Artvin Çoruh Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Artvin.
21. Kaya, E. (2020) *Hilyetü'l-Müluk* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.
22. Azak, Y. (2020). *Osmanlı Devleti'nde fal ve büyü (16-19. yüzyıllar)* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla.
23. Yapıcı, M. (2020) *Süleymaniye Kütüphanesi 1457 numarada kayıtlı mensur mecmua (İnceleme-metin)* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
24. Mat, B. (2021). *Firasetnamelerde iklimin ahlaka etkisi* (Mezuniyet Tezi). İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi, Uluslararası Din Bilimleri Fakültesi, İstanbul.
25. Aydın, Ş. (2022). *Seyyid Salih'in Terceme-i Kıyâfet-nâme'si inceleme-metin-dizin* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ahi Evran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırşehir.

IV. Bildiriler

1. Karabey, T. (1985). *İbrahim Hakkı'nın Kıyâfetname'si*. Yayın Yeri: İbrahim Hakkı'yı Anma Töreni, Erzurum, 05. 07
2. Yaren, T. (1985). *İbn-i Sînâ'da delil, alâmet ve firaset kelimeleri üzerine bir açıklama*. Uluslararası İbn Türk, Hârezmî, Fârâbî, Beyrûnî ve İbn Sînâ Sempozyumu. Ankara, 09-12. 09.
3. Kocabaş, B. (2003). *Lombroso ve Erzurumlu İbrahim Hakkı'nın Suç ve Suçlu Tipolojisi Hakkındaki Görüşleri ve Karşılaştırılması*, İnönü Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, Malatya, 09-12. 09.
4. Coşkun, S. (2006). *Erzurumlu İbrahim Hakkı'nın 1115 1194 1703 1780 Kıyâfetnâmesi çerçevesinde Hz. Peygamber'in şemâili*. Erzurum: Türk-İslam Düşünce Tarihinde Erzurum, 26-28. 06.
5. Aktan B. (2007). *Türk edebiyatındaki manzum kıyâfetnamelere göre insan fizyolojisi ile kişilik ilişkileri*. Yayın Yeri: Uluslararası Türk Kültüründe Beden Sempozyumu, Marmara Üniversitesi, 04.-05. 04.
6. Gülhan, A. (2007). *Müellifi bilinmeyen bir kıyâfetnameye göre karakter tahlili*. Yayın Yeri: Türk Kültüründe Beden Uluslararası Sempozyumu, 04-05. 04.

7. Aktan, B. (2008). *Hamdullah Hamdi'ye ait manzum kıyafetnamenin bilinmeyen yeni bir yazması*. Yayın Yeri: VI. Uluslararası Türk Dil Kurultayı, 20-24. 09.
8. Çakır, M. (2010). *Kıyafet-name edebi türünün tarihsel gelişimi bağlamında A'vanzade Mehmed Süleyman'ın Kıyafet-namesi örneği*. In Perspectives on Ottoman Studies: Papers from the 18th Symposium of the International Committee of Pre-Ottoman and Ottoman Studies (CIEPO) at the University of Zagreb 2008 (Vol. 1, p. 281). LIT Verlag Munster.
9. Aktan, B. (2011). *Manzum kıyafetnamelerde metinler arası ilişkiler*. Yayın Yeri: Ege Bölgesi Dilcileri Çalıştayı I, Uşak Üniversitesi. 02-03. 12.
10. Kızıltunç, R. (2011). *Erzurumlu İbrahim Hakkı Hazretlerinin Kıyafetnamesinde hayvani sıfatlar*. Yayın Yeri: "Bütün Yönleriyle Erzurumlu İbrahim Hakkı Hazretleri Sempozyumu" 16-18. 11.
11. Çınar, B. (2012). *Niğdeli Visâlî ve Hamdullah Hamdînin kıyafetnâmeleri üzerine bir inceleme*. Yayın Yeri: I. Uluslararası Niğde Dil, Kültür ve Tarih Sempozyumu, 03-06. 05.
12. Demir, E. ve Doğru, S. (2017). *Yüz algılama alanındaki inovasyonlarla birlikte fizyonomi ilmi*. 19. Akademik Bilişim Konferansı, Aksaray Üniversitesi, Aksaray, 4-11. 02.
13. Bozkurt, Ö. (2018). *Fizyonomik açıdan şehirler ya da Kıyafetname-i Müdü'n*. Presented at the Troia'dan Çanakkale'ye İnsanın, İncanın ve Mekânın İnşası: Değerler ve Şehir Uluslararası Kongresi, Çanakkale, 25-28. 10.

V. Proje

Türkiye Yazma Eser Kütüphanelerindeki Kıyafetnamelerin Tespiti, Temini ve Değerlendirilmesi adlı proje Prof. Dr. Mehmet ARSLAN tarafından 24.05.2016-24.11.2017 tarihleri arasında yürütülmüştür.

<https://akademik.yok.gov.tr/AkademikArama/view/searchResultviewListProject.jsp>
Erişim Tarihi: 24.08.2020

Kaynakça

- Anetshofer, H., Hüner Cora, İ., Schick, İ. C. (2016). Cinsel içerikli bir Osmanlı kıyâfetnâmesi: Ta'rifnâme-i zenâne. *Toplumsal Tarih*, (270), 28-37.
- Aydın, Ş. (2022). *Seyyid Salih'in Terceme-i Kıyâfet-nâme'si inceleme-metin-dizin* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ahi Evran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırşehir.
- Bozkurt, K. (2008). *Kıyâfet ilmi Türk edebiyatında Kıyâfet-nâmeler ve Şa'bân-ı Sivrihisârî'nin Kıyâfet-nâmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dicle Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Diyarbakır.
- Can, Ç. (2019). *Muhammed Bin Ayas Kıyâfet-Name (İnceleme-metin-dizin)* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Bingöl Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bingöl.
- Ceyhan, A. (1997). *Bedr-i Dilşad'ın Murad-namesi*, C. I, II. İstanbul: MEB.
- Çavuşoğlu, A. (2004). *Kıyâfetnameler*. Ankara: Akçağ.
- Fahreddin, İ. (1933). *Fizyonomi ilmi sima*. İstanbul: Tefeyyüz Kitaphanesi.
- Fahreddin Razi. (2019). *İnsanları Tanıma Sanatı Feraset/İlmi Sima*. İstanbul: Veciz.
- Elbir, B. (2017). Yazarı bilinmeyen bir kıyâfet-nâme üzerine. *Dîvân Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, (19), 37-58. http://devdergisi.com/Makaleler/2066152975_3.pdf Erişim Tarihi: 25.10.2020
- Göka, E. ve Beyazyüz, M. (2015). *Gerçek insanın yüzünde yazar mı?* İstanbul: Timaş.
- Gürbüz, M. (2016). *Ta'likizâde Mehmed Subhî Firâset-nâme*. Ankara: Grafiker.
- Kaya, E. (2020). *Hiyyetül-Müluk (İnceleme-transkripsiyon-dizin)* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.
- Patarkalashvili, A. (2019). *Kitâb-ı Kıyâfet-nâme* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Rado, Ş. (1980). *Büyük Türk sözlüğü*. İstanbul: Hayat.
- Sarıççek, R. (2021). *Mustafa bin Bâlî, Risâle-i Kiyâset-i Firâset/İlm-i firâset: Yüzler hâli söyler*. İstanbul: Büyüyenay.
- Şaş, A. K. ve Aydın, Ş. (2021). Terceme-i Kıyâfet-nâme'nin ses, şekil ve imla özellikleri. *Uluslararası Yunus Emre Sosyal Bilimler Dergisi*, (3), 9-19. <http://meh.ai/UJaCaH7> Erişim Tarihi: 25.10.2022
- Şaş, A. K. ve Aydın, Ş. (2022). Osmanlı Türkçesi fizyonomi terimleri. *Turkish Studies*, 17(2), 709-729. <http://meh.ai/Uxe2LBS> Erişim Tarihi: 25.10.2022
- Şehnameci Seyyid Lokman Çelebi. (2016) *Padişahlar ve fizyonomi Kıyâfetü'l-insâniyye fi Şemâ'ili'l-Osmâniyye*. (Çev. H. Alpsoy). İstanbul: Yazıgen.
- Tayşi, M. S. (1979). Kıyâfet ilmi ve Seyyid Lokman Çelebi'nin Kıyâfet-nâmesi. *İslam Medeniyeti Dergisi*, 4(38), 91-112. <https://dergipark.org.tr/en/pub/islammedeniyetidergisi/issue/62445/942734> Erişim Tarihi: 25.10.2022
- Türk, G. (2007). *Anadolu sahasına ait bir kıyâfet-nâme örneği üzerine inceleme* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Uşaklıgil, H. Z. (2017). *İlm-i sîma-Ruhun lisani*. İstanbul: Büyüyenay.
- Yaylı, G. (2019). *Bedr-i Dilşad'ın Murad-nâmesi: İnceleme ve söz dizini* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Artvin Çoruh Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Artvin.

- Yapıcı, M. (2020). *Süleymaniye Kütüphanesi 1457 numarada kayıtlı mensur mecmua (İnceleme-metin)* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- Yerdelen, C. (1988). *Türk edebiyatındaki kıyâfetnameler ve Niğdeli Visali'nin Vesiletü'l-İrfan adlı kıyâfet-nâmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

